

Intervju: Pedi Ešdaun, visoki predstavnik međunarodne zajednice u BiH: "Cijeli život borim se protiv nacionalista"

Jedni kažu da je kolebljivac. Drugi da želi od Bosne da napravi protektorat. Za sebe Pedi Ešdaun, visoki predstavnik u Bosni i Hercegovini, kaže da nije ni jedno ni drugo, već samo praktičan političar.

On stiče da će prihvatiti ljude koje je narod izabrao, iako nije naklonjen partijama koje oni predstavljaju. Bilo ko da je izabran, on bi od njih očekivao konkretna djela, a ne prazne priče.

"Ljude cijenim po onome što rade, a ne po onome što mi pričaju", kaže Ešdaun, koji je u pojedinim trenucima govorio strastveno o svojoj viziji BiH u intervjuu za "Nezavisne novine". Ešdaun misli da problemi u BiH nisu u sferi sigurnosti, nego u ekonomiji. "Ovim ljudima treba posla, a ne priče", ističe Ešdaun.

Ešdaun vjeruje da je BiH prešla iz postkonfliktne države u zemlju u tranziciji, gdje su ekonomski problemi, a ne sigurnost ono što razdvaja ljude.

Ešdaun je dalje naveo da BiH mora brže da se kreće, kako bi se pobrinula za svoj narod do ulaska u Evropsku zajednicu.

"BiH mora brzo završiti reforme", kaže Ešdaun. Jasno je iz Ešdaunovih riječi da bi afera "Orao" mogla usporiti ovaj proces u zavisnosti od toga s kakvim uspjehom će vlasti RS provesti istragu.

Bh. vlasti moraju pronaći i kazniti one koji su odgovorni, u protivnom, Ešdaun je obećao da će on iskoristiti svoja ovlaštenja kako ne bi došlo do usporavanja ekonomskih reformi.

Na nedavne optužbe nekadašnjeg direktora FOSS Munira Alibabića, smijenjenog odlukom visokog predstavnika, Ešdaun kaže da nisu vrijedne njegove pažnje. Uprkos problemu sa "Orlom" Ešdaun kaže da se BiH preporodila u posljednjih šest godina.

"Ono najgore je iza nas, ali još mnogo treba da se uradi. Važno je uspostaviti vladavinu zakona, a mislim da smo do sada uspjeli da uspostavimo strukture za provođenje zakona", kaže Ešdaun.

NN: Rezultati posljednjih izbora demantuju Vaš optimizam. Postoje, naime, šanse da stranke, koje su povele ovu zemlju u rat, ponovo dođu u istu poziciju?

Pedi Ešdaun: Nije mi važno ko će da bude u vladi. Jer, bez obzira ko će da bude u vlasti, ako ne uspijemo provesti roforne, svi smo propali. Moj lični i uspjeh ljudi koji će biti u vlasti će biti uspjeh samo ukoliko dođe do reformi. Odlučan sam sam u tome da ovu zemlju brzo predamo

u ruke narodu koji živi u BiH. Nemamo mnogo vremena da to učinimo. Pitajte me vjerovatno da li sam ja želio drugačije izborne rezultate? Da se mene pita, volio bih da je na izbore izašlo 99 odsto ljudi i da su svi glasali za reforme. Međutim, ja sam praktičan političar. Moram da radim s onim što imam. Svim političarima s kojim sam se sreo u Banjoj Luci, dakle, sa Draganom Kalinićem, Mladenom Ivanićem, Miloradom Dodikom poručio sam da, ako ne sprovedu ove reforme, ne mogu ući u Evropu.

NN: Da li ste ih pitali za aferu "Orao"?

Pedi Ešdaun: Razgovarali smo o tom pitanju. Mislim da oni znaju šta treba da urade. Ne treba da im ponavljam ono što je već rečeno.

NN: Da li može vlast koja je na neki način stvorila aferu "Orao" da učestvuje u procesu reformi?

Pedi Ešdaun: Oni moraju provesti reforme upravo zbog toga da se ovako nešto više ne ponovi. Potrebno je provesti punu istragu. Preliminarni rezultati istrage moraju se vrlo brzo predstaviti i to sa naznakom ko je tačno odgovoran. Za dva, tri mjeseca očekujemo detaljniji izvještaj. Kad se objave preliminarni rezultati, bez obzira na kojoj se funkciji nalazi

taj za koga se utvrdi da je odgovoran, moraće da snosi sankcije zbog toga. Zvaničnicima RS sam rekao: "Ostavljam vam vremena da se sami time pozabavite, a ako vi to ne uradite, onda ću to ja da učinim." Potrebno je, takođe, i na državnom nivou napraviti mehanizme za kontrolu trgovine oružjem. Pored toga, rekao sam im da se moraju ubrzati reforme kako bi se uspostavila civilna kontrola nad vojnim snagama. Ako budem morao da iskoristim svoja ovlaštenja, ako ovaj slučaj ne bude doveden do kraja, onda ću to i učiniti. Ako oni to ne urade sami, ja ću to učiniti.

NN: Od kada ste u BiH insistirate na političkoj odgovornosti. Zašto to pitanje niste potegnuli za aferu "Orao"?

Pedi Ešdaun: Zato što istraga nije završena. Bilo bi potpuno pogrešno da preduzmem takve korake dok se istraga ne završi. Znate li vi, možda, u kojem pravcu će odvesti ova afera? Znate li koliko je široka ova afera? Ja to ne znam. Neki ljudi kažu da tragovi vode i do Federacije BiH. Naravno da sam spreman da reagujem, ali kada budem znao sve činjenice.

NN: Intervjuisali smo Vas prije dvije godine. Tada ste bili mnogo odlučniji u vezi sa mnogim problemima u Bosni?

Pedi Ešdaun: (smijeh) Ne vjerujem da bi me mnogi ljudi u BiH optužili da sam bio neodlučan u posljednjih šest mjeseci. Neki opet kažu da stvaram neku vrstu protektorata u Bosni. I zato, možete da me kritikujete koliko hoćete, ali ja ću reagovati samo kada to ja hoću, odnosno kad budem imao sve činjenice.

NN: Očito je, međutim, da međunarodna zajednica ponekad u BiH djeluje impotentno.

Pedi Ešdaun: (smijeh) Ako to govorite za mene, nema problema, ali vjerujem da se mnogi drugi ne bi složili s tim.

NN: Međunarodna zajednica, ipak, mora imati mišiće, ako ništa, ono zbog toga što je u BiH potrošeno šest milijardi dolara inostranih donacija. Jer, na kraju krajeva, obnovu BiH ste platili Vi, poreski obveznici Velike Britanije i drugih zemalja?

Pedi Ešdaun: Čekajte, čekajte. Vi ste za šest godina uradili mnogo više

nego što je, recimo, u Sjevernoj Irskoj urađeno za trideset. Pogledajte me u oči i recite – da li ste prije šest godina mogli pomisliti da će u BiH biti omogućena potpuna sloboda kretanja, da će biti održani izbori, bez nasilja... To je čudo! Bio sam u Belfastu 1969. godine i tamo vidio do temelja spaljene kuće katolika. Da li se jedan od njih vratio u Belfast? Niti jedan. Vi ste ovdje u BiH izumili novo ljudsko pravo. Izmijenili ste pravila rata jer dosad nije postojalo ljudsko pravo da se izbjeglice vrate svojim kućama. I zato mi nemojte kazati da je novac međunarodne zajednice uludo potrošen. Zajedno sa međunarodnom zajednicom vi ste ovdje napravili pravo čudo. Istina, ima još mnogo toga da se uradi. Stvari moraju brže da se kreću. U ovoj zemlji imam dva najveća neprijatelja, dva moja najveća problema: nestrpljenje međunarodne zajednice, jer oni ne shvataju koliko je toga do sada urađeno i depresija i nepovjerenje građana BiH, jer ne shvataju koje su čudo postigli.

NN: Kazali ste da smo mi u BiH izmislili novo ljudsko pravo. Pravo da se izbjeglice vrate svojim kućama. Da li vi, zaista, mislite da bi se izbjeglice vratile da nije bilo pritiska međunarodne zajednice?

Pedi Ešdaun: Razgovarao sam sa hiljadama ljudi koji su se vratili u svoje domove, i od deset, u devet slučajeva, ljudi su mi kazali da bezbjednost nije ta zbog koje se drugi ne vraćaju, već je problem u tome što nemaju zaposlenje, što nemaju penzija. Supruga i ja smo prije pet nedjelja proveli noć kod jedne bošnjačke izbjeglice u blizni Srebrenice. Nikada nisam doživio nešto tako potresno. Čista hrabrost ljudi koji se vraćaju u svoje domove, od kojih su sve žene. Žene koje se vraćaju u svoje domove, raščišćavaju ruševine. Pored svojih kuća, žive u barakama, čekajući da neko dođe da im pomogne. Upravo zbog toga, želim da, provođenjem ekonomskih reformi, omogućim da se više ljudi vrati i da se stvori nova, ekonomska perspektiva za sve građane BiH. Ova zemlja bi mogla proći s manje slogana, a s većim iskorištavanjem praktičnih stvari koje bi olakšale život ljudima. To će uništiti nacionalizam.

NN: Međutim, komotnim prihvatanjem da na vlast dođu nacionalne stranke koje su zemlju gurnule u rat, svjesno prihvatate rizik da vam se desi slučaj "Ferhadija" i još trideset sličnih incidenata?

Pedi Ešdaun: Da li je to moj rizik?

NN: Pa, Vi očito amnestirate nacionalne stranke?

Pedi Ešdaun: Nikada nisam amnestirao nacionalne stranke. Ako išta definiše čitav moj život, to je borba protiv nacionalizma. Ja nisam vaš gospodar. Vama sam samo na usluzi.

NN: Shvatate li rizik rada s takvim političarima?

Pedi Ešdaun: Ovu zemlju nazad, ka ratu može da vrati samo ekonomski kolaps. Eto, obišao sam bolnicu u Banjoj Luci, ljekari su odlični, ali uslovi su odvratni. S druge strane vi, građani BiH, svake godine dajete kriminalcima u ruke 500 miliona KM zbog neuređenog carinskog sistema. Ako hoćete da pobijedite nacionalizam, morate da obezbijedite pristojne javne usluge. Nemojte davati novac kriminalcima, provodite ekonomske reforme kako bi ova zemlja postala povoljno tlo za razvoj biznisa. Oprostite mi na onome što ću vam reći, ali nećete pobijediti nacionalizam skandirajući slogane.

NN: Ali mi smo ovdje 1990. godine imali dobar standard, solidnu ekonomiju, dobre plate, a onda su došle nacionalne stranke i sve su uništile.

Pedi Ešdaun: Mislim da ne bi trebalo upoređivati današnju situaciju sa onom iz 1990. godine.

NN: Ali, ljudi su isti.

Pedi Ešdaun: Ali, danas su drugačije prilike. Tada niste imali priliku da pristupite Evropskoj zajednici, a imali ste dva diktatora u okolini, koji su vam prijetili ratom...Moram da vas upozorim da su zemlje, kao što je Poljska, koje su prošle kroz tranziciju, morale da se suoče s tim kako da stvore državu, u sistemu gdje nije bilo ekonomije i demokratije. U poređenju s tim zemljama, ovdje, u Bosni, imamo tri problema – to što nemamo iskustva sa slobodnim i otvorenim tržištem, demokratskim sistemom, a na sve to je došao i rat.

NN: Da li shvatate šta ste upravo kazali?! Da li Vi sa nacionalnim strankama hoćete u reforme?

Pedi Ešdaun: Šta je trebalo, da ne razgovaram s njim?! Oni su kazali da

će raditi na reformama. Ali treba znati da ja ne gledam ljude po tome šta kažu, već šta rade. Ali, bez obzira na to šta ja mislim, oni su izabrani kao izraz narodne volje na proteklim izborima. I kad su izabrani, kazao sam im – “ili ćete provesti reforme ili će ova zemlja propasti”. To je način na koji možemo da se suprotstavimo nacionalizmu.

Neću da komentarišem laži

NN: Jedan od onih koji Vas najviše optužuje je i Munir Alibabić Munja, smijenjeni director Federalne obavještajne agencije. On je iznio veoma teške optužbe na Vaš račun.

Pedi Ešdaun: Neću da dam značaj toj hrpi laži time što bih odgovarao na njih. Imam mnogo važnijih stvari koje treba da uradim. Nije moj posao da sebe ovdje pravim popularnim. Vjerujte da ću prije nego što odem odavde uznemiriti mnoge ljude. Skoncentrisan sam samo na provođenje reformi i zato mislim da će mi ljudi ove zemlje vjerovati.